

متحده ایالاتو- شوروي- چین مثلث هیڅکله هغه لاره نه وه پرمخ وړې چې کيسنجر يې تصور کړی و. د چین سره د اړیکو د پرانیستلو په برخه کې د کيسنجر ناکامي تر یوې اندازې پورې د جنوري (1977) پورې د هغه د واک له لاسه ورکولو له امله وه او په یوه سیستماتیک معنی کې، حتمي ده، د چین-شوروي ویش د جوش شوي کڅورې پیچلتیا ته په پام سره چیرې چې ایډیالوژي د سیاست او جیوپولیتیک سره مخلوط شوي - او ریښتیني سیاست.

پداسې حال کې چې لویدیځ افسانه دا وه چې امریکا د چین د عروج بنسټونه جوړ کړل، تاریخ لیکنه په بل لوري اشاره کوي، یعنی، بیجینګ تل په کار کې دیا لیکتیک په پام کې نیولی و او حتی د شوروي ځواک د پراختیا په چک کولو کې د چین او امریکا د گټو د مطابقت کچې په توګه، بیجینګ هود درلود چې د شوروي اتحاد سره د نظامي شخړې څخه مخنیوی وکړي او خپل پام یې د متحده ایالاتو-چین - شوروي مثلث دننه د خپل تاکتیکي دریځ ښه کولو باندې متمرکز کړ.

له خپلې خوا، شوروي اتحاد هم په دوامداره توګه د چین سره د بیرو تبادلو ته وده ورکړه سره له دې چې د ترڅې شخړې او حتی نظامي نښتو سره سره چې امریکا د چین-شوروي ویش څخه تر لاسه کړې گټې کمې کړي - او حتی هڅه یې وکړه چې چین وهڅوي چې په آسیا کې نظامي او ځمکنۍ وضعیت ومني.

په حقیقت کې، د (۱۹۷۰) لسيزې په لومړیو کې د دوی په وړاندې د چین او امریکا د همکارۍ د مخنیوي لپاره، شورویانو په یو وخت کې وړاندیز وکړ چې د دوی د پولې په اوږدو کې خپلې ځمکنۍ ادعاوې تعدیل کړي، د نه یرغل تړونونه او / یا د ځواک کارولو منع کولو تړونونه لاسلیک کړي، د چین او شوروي اړیکې د سوله ایز ګډ ژوند په پنځو اصولو ولاړې کړي، او د متحده ایالاتو سره د دوی د ګډ مخالفت په ګټه د ګوندونو اړیکو په ګډون د لورې کچې اړیکې بیرته راولي.

که چین په لویه کچه دا وړاندیزونه له پامه غورځولي وي، نو دا تقریباً په بشپړ ډول د خپل داخلي سیاست کې د لوی ګډوډۍ له امله و. دا ویل بس دي چې د شوروي اتحاد د دښمن ماو، د ۱۹۷۶ کال په سپتمبر کې مړ شو (او پر کلتوري انقلاب پرده رانښکته شوه)، مسکو په چټکۍ سره د څو اشارو سره تعقیب وکړ، په شمول د برژنیف د خواخوږۍ پیغام لیږل (په یوه لسيزه کې چین ته د CPSU لومړی پیغام)، ورپسې د اکتوبر په میاشت کې د ګوند بل پیغام چې د CCP نوي ټاکل شوي رییس هو ګو فینګ ته مبارکي ورکوي، او لږ وروسته په نومبر کې د سرحدي خبرو اترو لپاره د دوی د مشر مذاکره کوونکي مرستیال د بهرنیو چارو وزیر ایلچیف بیرته چین ته واستاوه ترڅو د سرحدي خبرو اترو بیا پیل وکړي. مګر، بیا، که هیڅ شی ونه موندل شو، دا د چین د ویتنام یرغل او په ۱۹۸۰ کې په افغانستان کې د شوروي مداخلې له امله و.

په حقیقت کې، شاته گورو، د ۱۹۷۰ لسيزې اصلي ميراث چې د امریکا-چین-روسیې 'مثلت' د پرېزم له لارې لیدل کیده د چین د دفاعي پالیسی بیا تنظیم او د لویدیځ سره د هغې جیوپولیتیک بیا تنظیم و. چین د شوروي اتحاد د کمزوري کولو یا د شوروي په سیاسي اقتصاد کې د رکود او بحران د زیاتولو لپاره د پام وړ مرسته ونه کړه.

په عین حال کې، د تایوان او نورو مسلو په اړه د چین او امریکا ترمنځ اختلافات د [۱۹۸۰-۱۹۸۲] پورې بیا راپورته شول، چې چین یې دې ته اړ کړ چې د خپلې بهرنۍ پالیسی ستراتیژي بیا ارزونه وکړي، کوم چې په (۱۹۸۲) کې د بیجینگ لخوا د خپلې "خپلواکي" بهرنۍ پالیسی په اعلان کې څرگند شو. په څرگنده توګه، د شوروي اتحاد په وړاندې د ستراتیژیک ضد وزن په توګه په متحده ایالاتو باندې د لږ تینګار کولو هڅه - او د مسکو سره د "مشورتي خبرو اترو" د پرانستلو اقدام، او د دوه اړخیزو تبا دلو لپاره د شوروي د پیری انتظار کېدونکو وړاندیزونو (په سپورت، کلتوري او اقتصادي برخو کې، او نور) په وړاندې مخ په زیاتیدونکي منلو وړتیا، عمومي لارښوونه د شورويانو سره د تاوتریخوالي کمول او د چین-امریکا-شوروي مثلث دننه د بیجینگ لپاره د چلولو لپاره ځای زیاتول وو.

په حقیقت کې، د چین او شوروي اتحاد ترمنځ پراخه اړیکه باید د ۱۹۸۸ کال د اپریل په میاشت کې د جینوا تړونونو له لاسلیک وروسته له افغانستان څخه د شوروي اتحاد تر وتلو پورې انتظار وباسي. سره له دې، د ۱۹۸۰ لسيزې په اوږدو کې د چین او شوروي ترمنځ په اړیکو کې یو بنسټیز بدلون راغی، چې پکې منظم مهالویش شوي سرمشریزې غونډې شاملې وې؛ د CCP او CPSU ترمنځ د همکارۍ اړیکو بیا پیل؛ د نه یرغل / د ځواک نه کارولو لپاره د شوروي د پاتې وړاندیزونو منل؛ او د بهرنیو چارو د مرستیال وزیر په کچه د چین او شوروي ترمنځ د سرحدی پوښتنو بیا پیل.

واشنګټن کولی شي د شوروي اتحاد په وړاندې د چین د پالیسی لارښوونو کې بدلون احساس کړي. د پام وړ خبره دا ده چې د چین په ستراتیژي کې د پام وړ بدلون بیاکتنه، د سي آی ای اړیزو نوي یا دونه وکړه:

"په دې وروستیو کې، مسکو په (۱۹۸۲) کې د چین سره د اړیکو د ښه کولو لپاره د برژنیف غوښتنې تعقیب کړي او د چین په اړه د شوروي د انتقادي پیری مستند بیانونو کې یې وقفه ورکړه. کله چې د ۱۹۸۲ کال په اکتوبر کې د چین-شوروي بحثونه بیا پیل شول، شوروي رسنیو د چین په اړه په چټکۍ سره انتقاد کم کړ. او دوی په دې موضوع کې محدود پاتې شوي دي، که څه هم کله ناکله د (۱۹۸۴) کال په جنوري کې د لومړي وزیر ژاو ژیانګ د متحده ایالاتو د سفر په وخت کې د چین-شوروي پوښتن په نښه شو. مسکو د شوروي پر بنسټ د پټې راډیو بایي له لارې د چین انتقاد ته دوام ورکړی دی ... چین د خپلې برخې لپاره د شوروي د بهرنۍ سیاست نیوکې ته دوام ورکړی دی، که څه هم د شوروي "تعدیل غوښتونکي" داخلي پالیسیو ته پخوانۍ پاملرنه تقریبا ورکه شوې ده ځکه چې د ماو له مړینې وروسته د چین خپلې اقتصادي پالیسی د پام وړ بدلون موندلی دی."

په لنډه توگه، د CPSU عمومي منشي گورباچوف د ۱۹۸۸ کال په وروستيو کې د سترې شوروي د صدارت د څوکۍ د ټاکلو له لارې واک ټينگ کړ او په يوه موازي لاره روان و، ډينگ د سياسي سيالانو څخه مخکې شو او تر ۱۹۷۸ پورې د چين تر ټولو لور مشر شو - او د سياسي ثبات د بېرته راگرځولو، د کلتوري انقلاب په جريان کې د ځورول شويو کسانو د بيارغونې او د ايډيالوژيکي افراطيت د کمولو لپاره يې د **بولوان فائزنگ** پروگرام پيل کړ - دروازه د دواړو پخوانيو مخالفينو لپاره پرانيستل شوه چې د پخلایني گلاب باغ ته ننوځي. د پام وړ خبره دا ده چې په (۱۹۸۹) کې د ډينگ سره د لنډني لپاره بيجينگ ته د گورباچوف د سفر وخت د تيانن مين چوک پيښو له امله له مثالي څخه لرې و، مگر هيڅ اړخ د غونډې د ځنډولو يا بيا مهالویش وړانديز ونه کړ. د پخلایني لپاره د دوی د متقابلې غوښتنې شدت دومره و.

نن ورځ، پورته لنډيز هغه وخت اړين شوی کله چې مور د ترمپ ادارې د چين د پالیسيو راتلونکي لارښوونې ارزوو. عام نظر دا دی چې ترمپ هڅه کوي د پوتین د روسیې او شي جين پينگ د چين ترمنځ درز رامینځته کړي ترڅو وروستی جلا کړي او د متحده ایالاتو څخه د مخکې کیدو مخه ونیسي. مگر د چين څخه د روسیې د جلا کیدو احتمال ته اشاره کولو لپاره هيڅ شواهد شتون نلري.

ټولې نښې د دواړو هيوادونو د دوامداره ادغام په لور برعکس دي. تيره اونۍ، کریملین د چينا يې اتبا عو لپاره د روسیې څخه د ليدنې لپاره د ويزې وړيا رژيم اعلان کړ. په زړه پورې خبره دا ده چې دا يو متقابل اقدام و. FT پدې وروستيو کې راپور ورکړ چې يو چينايي سوداگر ته د روسیې د پروتونو ترټولو لوی توليدونکي کې مساوات ورکړل شوی چې اردو ته اکمالات کوي - د دفاعي صنعت په برخه کې د لومړي پيژندل شوي همکارۍ کې. د سايبيريا 2 ځواک سره، د چين د انرژۍ امنیت لپاره په روسیه باندې تکیه به نوره هم زیاته شي. د روسیې بهرنۍ سوداگرۍ د ژور بدلون سره مخ ده، چين د روسیې د اصلي سوداگريز شریک په توگه د اروپايي اتحاديې ځای نیسي. په ټوليز ډول، د چين او روسیې اړیکې نن ورځ د لسيزو په پرتله نږدې دي.

له بلې خوا، هيڅ باوري وړانديز نشته چې د ترمپ اداره د چين سره د جگړې لپاره چمتووالی نیسي. جاپان د خپل نوي مشرتابه لاندې په تياره کې شپیل وهي. نو، د ترمپ په ذهن کې څه دي؟ د نوي نړيوال نظم د بيا جوړولو لپاره د هغه په انقلابي اجندا کې، ترمپ د يوې خوا د امریکا او بلې خوا د روسیې او چين ترمنځ د ستراتيژیک همغږۍ هدف لري. د متحده ایالاتو د ملي امنیت وروستی ستراتيژي هم په کلکه په دې لوري اشاره کوي. د څو قطبي کیدو لپاره د دې انقلابي فکر اغيزې به ژورې وي - د هند په څير شريکا نو يا د جاپان يا جرمني په څير متحدينو لپاره

----- **په درناوی «17-12-2025»**

